

AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİNDE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ*

Hidayet TOK**

Sebahattin ARIBAŞ***

Özet

Bu çalışmada Avrupa Birliğine tam aday olmak için müzakerelere başlayan ülkemizde ve AB ülkelerinde dil öğretimi konusunda bilgi verilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmada, AB ülkelerinde yabancı dil öğretimi ile Türkiye’de yabancı dil öğretimi bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada karşılaştırılan değişkenler şunlardır: Zorunlu yabancı dilin başladığı yaş, zorunlu eğitim süresince öğretilen dil sayısı, CLIL öğretim programının uygulanması, ilköğretimde ve ortaöğretimde öğrenilen dil sayısına göre öğrencilerin dağılım yüzdesi, İlköğretim ve ortaöğretimde İngilizce, Almanca ve Fransızca öğrenen öğrencilerin bütün öğrencilere oranı, zorunlu eğitim kapsamında, zorunlu yabancı dil için öğretim programında dört beceri ile ilişkili amaçlara verilen öncelik, ilköğretim ve ortaöğretimde zorunlu ders olarak okutulan yabancı dil dersine ayrılan minimum zaman, zorunlu genel eğitim süresinde birinci zorunlu yabancı dil için tavsiye edilen minimum ders saati ve öğretim için harcanan yıl sayısı, ilköğretim ve zorunlu genel ortaöğretimde toplam öğretim zamanı içinde zorunlu ders olarak yabancı dillerin öğretimi için belirlenen minimum toplam zamanın oranı ve ilköğretimde yabancı dil için maksimum sınıftaki öğrenci sayısı hakkında düzenlemeler. Bu çalışma sonucunda yabancı dil öğretimi konusunda AB’ ne uyum sürecinde gerçekleştirilmesi öngörülen düzenlemeler ve önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, öğretim programı, yabancı dil,

* Bu makale XV. Ulusal Eğitim Bilimleri kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Adyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, btok@inonu.edu.tr

*** Prof. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

TEACHING FOREIGN LANGUAGE DURING ADAPTATION PROCESS TO EUROPEAN UNION

Abstract

In this study, we aimed to give information about language teaching in EU and Turkey which started negotiations for being full member in EU. Language teaching in both EU countries and in Turkey is studied comparatively in respect of some variables. These variables are: the age at which pupils are first taught foreign languages as a compulsory subject; the number of language taught during compulsory education, using “CLIL” type provision in education; percentage distribution of all pupils according to the number of foreign languages learnt in primary and secondary education; percentage of all pupils in primary and secondary education who are learning English, German and/or French; relative priority given to the aims associated with the four major skills in curricula for compulsory foreign languages in full-time compulsory education; the minimum number of hours recommended for teaching foreign languages as a compulsory subject during a notional year in primary and secondary education; minimum number of hours recommended for teaching the first foreign language as a compulsory subject in a notional year in full-time compulsory general education and number of years spent for teaching; the proportion of minimum total time prescribed for the teaching of foreign languages as a compulsory subject, as a percentage of total teaching time in primary and fulltime compulsory general secondary education; and regulations or recommendations regarding maximum class sizes for foreign languages in primary education. In the end of this study, there are regulations and recommendations about teaching foreign languages which are foreseen to be implemented in the adaptation process of EU.

Keywords: *European Union, curriculum, foreign language,*

GİRİŞ

Küreselleşme anlamında giderek küçülen dünyamızda farklı toplumlar arasında iletişim çok önemli hale gelmiştir. Günümüzde, iletişim çok yönlü ve farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Yabancı dil bilmek başka uluslarla iletişim kurmada kuşkusuz önemli bir yere sahiptir. Ülkelerin, uluslararası ilişkilerini, sosyal, siyasal, ekonomik, eğitim ve kültür alanlarda daha ileri götürmek için yabancı dil bilen insanlara ihtiyacı vardır. Dolayısıyla, günümüz dünyasında çok dillilik özendirilmektedir. Çünkü ülkemizde yabancı dil öğretiminin amacı zaten anadilleri aynı olan Türklerin kendi aralarında iletişim kurmalarını sağlamak değil, Türk vatandaşlarının diğer ülke vatandaşları ile anlaşmalarını sağlamak için ortak bir dili etkin şekilde kullanmalarına hizmet etmek ve bu sayede ülkemizin politik, bilimsel, askeri, ekonomik ve sosyal alanlarda hak ettiği ileri düzeye çıkmasını kolaylaştırmaktır. Bu bağlamda ülkemizin kalkınmış ülkeler arasındaki yerini alabilmesi için eğitim sistemimizin gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaması gerekir. Bu süreçte, çıkabilecek sorunları çözümlenmede diğer ülkelerin deneyimlerinden

yararlanmak çok önemlidir. Başka eğitim sistemleriyle kendi eğitim sistemimizi ve bunun paralelinde eğitim ve öğretim programlarını karşılaştırmak zorunlu hale gelmiştir.

Eğitim sistemin temel öğelerinden biri olan eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesi konusunda dünyada olup bitenleri takip etmek ve çağı yakalamak, bu alanda çıkabilecek sorunlara gerekli çözümleri sağlamak için diğer ülkelerin programlarının araştırılması, incelenmesi ve olası sorunlara karşı çözümlerin saptanması önemli görülmektedir.

Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği dünyamızda, çağdaşlaşmanın temel amacı evrensel standartlara, evrensel bilgi ve değerlere erişebilmektir. Evrenselliği erişebilme ise bir yönüyle zengin bir bilimsel ve kültürel birikimden, diğer yönüyle de iletişimden, dolayısıyla uluslar arası kabul gören yabancı dillerin en verimli şekilde kullanabilmesinden geçmektedir. Yabancı dillerin temel işlevi, haberleşme ötesinde çeşitli ilişkileri ve paylaşımı gerçekleştirmektir. Uygarlık değerlerinin daha akıcı özümsemesi de iletişimde sağlam bir yabancı dil ve kültür bilinci ile gerçekleşebilecektir (MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2002).

Demirel (1990), iletişim araçlarının gittikçe artan bir hızla gelişmesi, milletler arasındaki siyaset, ekonomi ve turizm alanlarındaki alışverişlerin yoğunlaşması, yabancı dilin geniş kitlelere yayılması konusundaki gerekliliği daha belirgin hale geldiğini; yabancı dil öğrenimine olan isteği artırdığını vurgulamaktadır. Ayrıca gittikçe artan uluslar arası ilişkiler, ulusların kendi ana dilleriyle iletişim sağlamalarını yetersiz kaldığını ve bu nedenle diğer ülkelerin dillerini öğrenme gereksinimi ortaya çıktığını belirtmektedir. Dolayısıyla çok kısa bir sürede yabancı dil bir amaç değil, bir araç haline gelmiştir. Özellikle de kişilerin sadece bir yabancı dil bilmeleri değil, herhangi bir alan da bilgi sahibi olanların yabancı dille de donatılmış olmaları onları aranan kişiler haline getirmiştir.

Günümüzde iletişim hem görsel ve yazılı basın hem de bilgisayarlar yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Bu küresel iletişimin ortak dili İngilizcedir. İletişim kanallarının hızla artması ülkemizde de işadamları, parlamenterler, yöneticiler gibi her kesimde çalışan kişilerin yabancı dil öğrenmeyi özellikle İngilizce öğrenmeyi talep etmesine neden olmaktadır. Thomas (1996), İngilizcenin dünyanın bilgi depolama ve transferi için önemli bir araç olduğu, dünyada e-mail'lerin %70'nin, bilgisayar verilerinin %80'nin ve bütün bilgilendirme işlemlerinin %85'nin İngilizce ile yapıldığını belirtmektedir.

İngilizce 50'den fazla ülkede resmi dildir. Yaklaşık uluslar arası organizasyonların 12, 500'nün %85 İngilizceyi resmi dil olarak kullanmaktadır. Örneğin, Avrupa Merkez Bankası Almanya'nın Frankfurt şehrinde olmasına rağmen, bu bankanın resmi dili İngilizcedir (Alptekin, 2005).

Bonnet (1997), İngilizce, yabancı dil öğretiminde göze çarpan bir konuma sahip olduğunu, gelecek milenyumun dünyası bir ölçüde, anadili İngilizce olamayan insanlar tarafından "İngilizce" şekillendirileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, gelecek nesillerin bu dili akıcı ve doğru olarak kullanabilmeleri giderek en önemli konu olduğunu ve İngilizcenin yayılması ile bu dilde meydana gelen değişimler yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Diller yaşayan organizmalardır. Dillerin gelişimi devamlı ve durdurulamazdır. Muhtemelen İngilizce tarihteki diller arasında en hızlı gelişendir.

Küresel iletişimin yayılması, pek çok ülkede İngilizceyi ikinci yabancı dil olarak kullananların sayısını arttırmıştır. İngilizcenin ikinci yabancı dil olarak yaygın bir şekilde kullanılmasıyla iletişimi kolaylaştırmak adına uluslar arası İngilizcedeki deyimler basitleştirilmiş, konuşma diline özgü ifadeler minimum düzeye indirilmiştir (Bonnet, 1997).

Ülkemizde, AB'ye üye olma sürecinde pek çok uyum ve hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Bu durum AB'ye üye ülkelerin mevcut durumlarının yakından izlenmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, AB'ye üye ülkeler ile AB'ye üye olma sürecindeki "Türkiye'nin ilk ve ortaöğretim düzeyinde uygulanan İngilizce programlarının benzerlik ve farklılıklarının ortaya konması hem Türkiye için ve hem de araştırma konusu olan AB ülkelerinin mevcut durumlarına ışık tutması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla, söz konusu genelgelerle programı belirlenen mevzuat uyum çalışmaları, eğitim alanını da kapsamaktadır. Bu dönemdeki çalışmalar, AB ve MEB mevzuatının taranarak birbiri ile uyumlu olanlar ile uyum sağlanması gereken mevzuatın belirlenmesi şeklinde olmuştur.

Eğitim sisteminin, AB ülkelerinin eğitim sistemi ve standartlarına uyumunu sağlamak amacıyla; MEB bünyesinde, Avrupa Birliği Masası oluşturulmuş ve bu grup tarafından; Avrupa Birliği Eğitim Politikası, AB ülkeleri, eğitim sistemlerinin örgüt ve yönetim yapısı, AB ülkelerinden; Fransa, İngiltere ve Almaya Cumhuriyeti ile bazı özellikleri nedeniyle Japon eğitim sistemleri, Bazı Avrupa Birliği ülkelerinde yönlendirme, Avrupa Birliği ülkelerinde yükseköğretime geçiş bazı Avrupa Birliği ülkelerinde Öğretmen Yetiştirme Modelleri, Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Modelleri konularında yapılan çalışmalar, ayrı ayrı rapor haline getirilmiştir (MEB Resmi Web sitesi 2002).

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarımızda yabancı dil dersi zorunlu ortak dersler arasında yer almaktadır. Yabancı dil öğretiminde amaç, öğrencileri seviyelerine uygun olarak bir dili kullanabilir duruma getirmektir. Bu konudaki

öğretim programları, öğrenci kitabı, öğretmen kitabı ve eğitim araçları bütünlük gösterecek şekilde sürekli geliştirilmektedir.

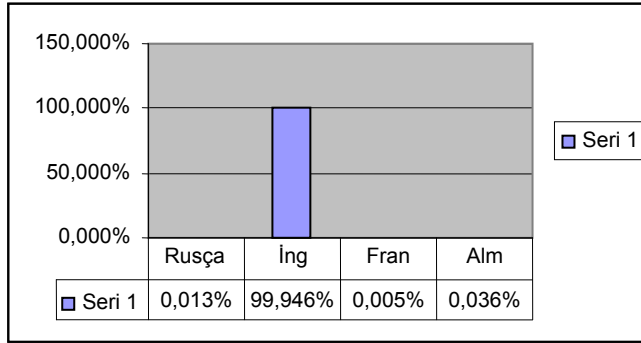
1997–1998 öğretim yılında uygulamaya konulan Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim gereğince haftalık ders çizelgeleri yeniden düzenlenmiş ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarına haftada 2 saat yabancı dil dersi zorunlu ders olarak konulmuştur. 6. 7. ve 8. sınıflarda ise haftada 4 saat yabancı dil dersi verilmektedir.

Bu bağlamda; ikinci yabancı dil eğitimine, ilköğretim okulları 6. sınıfından itibaren haftalık ders çizelgesinde yer verilmiştir. Ayrıca; Anadolu Öğretmen Liselerinde ikinci yabancı dilin zorunlu dersler arasında yer alması MEB tarafından kabul edilerek uygulamaya konulmuştur. 2005/2006 öğretim yılında ikinci yabancı dil genel liselerde seçmeli ve Yabancı dil ağırlıklı liselerde ise zorunlu hale getirilmiştir.

Türkiye’de Yabancı Dilin Genel Durumu

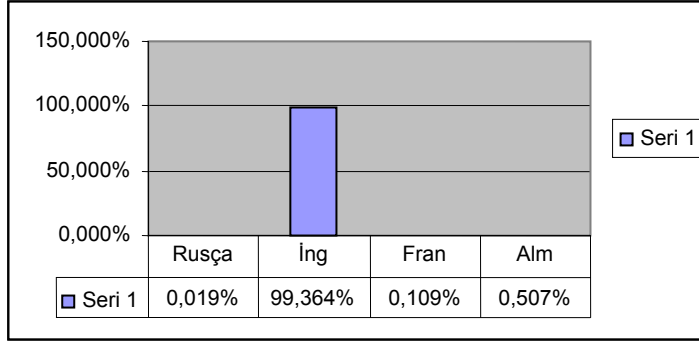
Türkiye’de 2005/06 öğretim yılında eğitim programında bulunan diller şunlardır: Arapça, Almanca, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Japonca ve Rusça dır. Arapça İmam Hatip Liselerinde okutulmaktadır. Eğitim programında İngilizce zorunlu spesifik bir dil olarak görünmemekle birlikte öğrencilerin büyük bir oranı İngilizce öğrenmektedirler.

İlköğretim Birinci Kademe

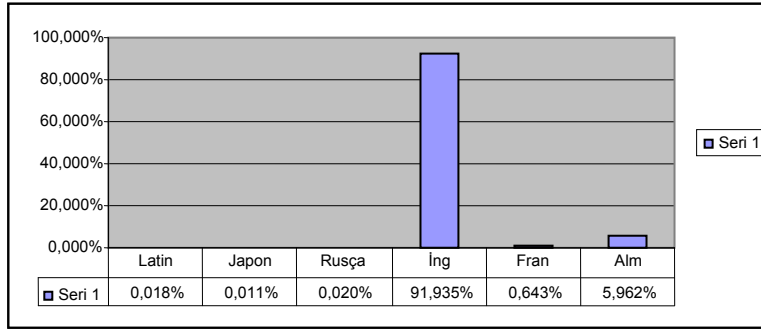
2004/2005 Öğretim yılında İlköğretim birinci kademe yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.036, Fransızca 0.005, İngilizce 99.9, Rusça 0.013.

İlköğretim İkinci kademe

2004/2005 Öğretim yılında. Ortaöğretim birinci kademedede ise (İlköğretim ikinci kademe) yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.507, Fransızca 0.109, İngilizce 99.3 ve Rusça 0.019.

Ortaöğretim İkinci kademe(Lise)

2004/2005 Öğretim yılında Ortaöğretim ikinci kademedede(lise) ise Almanca 5.962, Fransızca 0.643, İngilizce 91.9 Japonca 0.011, Latince 0.018, Rusça 0,020 (MEB İstatistik 2005). Bu oranlar yabancı dil öğrenen öğrencilerin toplam oranlarına bölünerek bulunmuştur.

AB Ülkelerinde Yabancı Dil Öğretiminin Genel Durumu

Avrupa çok dilli ve çok kültürlü toplumların bulunduğu bir noktadadır. Çok çeşitlilik insanlar arası iletişim, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ihtiyacını doğurmaktadır. 1976 yılında Konsey ve Eğitim Bakanlıkları Önergesi ile öğrenciye topluluğun diğer üyelerine ait en az bir dili öğrenme fırsatı yaratmayı, amaçlamaktadır. Bu zamandan beri Topluluğun yabancı dil öğretimi ve öğrenimi alanında başarılı girişimleri olmuştur.1989 yılında Lingua programının başlatılması da bu başarıyı pekiştirmiştir.

1995 yılında Avrupa Komisyonu Beyaz Kitabı'nda yer alan eğitime ve yetiştirmeye ilişkin amaçlar şunlardır;

1. Gençlerin topluluğa ait en az iki yabancı dili öğrenmelerinin sağlanması
2. Yeni dil öğretme yöntemlerinin kullanımının desteklenmesi,
3. Avrupa yabancı dillerinin günlük hayatta kullanımının her öğretim kademesinde yaygınlaştırılması,
4. Topluluk dil ve kültür bilincinin erken yaşta oluşturulması.

Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi yabancı dil bilmenin ne kadar önemli olduğunu bilincinde 2001 yılını "Avrupa Diller Yılı" olarak ilan etmiştir. Yabancı dil yeterliliği bir zorunluluk halini almıştır. Bu nedenle, Avrupa eğitim sistemleri konuyla ilgili her çeşit ihtiyacın karşılanması doğrultusunda gerekli olan bütün çabayı göstermektedir. Genç Avrupalıların tümü okula gitmektedir. Okul birçoğu için dil becerilerini edinebilecekleri en uygun yerdir. Bu nedenle eğitim sistemlerinde çocukların dil yeterliliği kazanmalarını sağlayan unsurların gözlenmesi ve incelenmesi çok önemlidir (Eurydice European Unit 2001).

Avrupa Konseyi, Yaşayan Diller Bölümü dil pasaportu, dil öğrenim geçmişi ve dil dosyasından oluşan Avrupa Dil Gelişim Dosyasını oluşturmuştur. Avrupa Dil Gelişim Dosyasının 2001 yılında tanıtımı yapılmış, uygulamaları 2002'de başlamış, 2004-2005 öğretim yılından itibaren de Avrupa genelinde yaygınlaştırılması planlanmıştır (Demirel 2003; Council of Europe Official Website).

Avrupa Dil Gelişim Dosyası içinde yer alan *dil pasaportu*, kişinin bildiği Avrupa dillerini ve bu dillerdeki yeterlilik düzeylerini gösteren, kişi tarafından düzenli olarak güncelleştirilen bir belgedir. Bu belge aracılığı ile Avrupa vatandaşları, Avrupa'nın her yerinde yaşayabilme, iş ve çalışma izni alabilme olanağına kavuşacaktır. Dil pasaportu tüm Avrupa ülkelerinde geçerli olacak şekilde standarttır. Dil düzeyleri A1, A2, B1, B2, C1, C2 olmak üzere altı düzeyden oluşmaktadır. Dil becerileri ise, dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, etkili konuşma, yazma olarak beş kategoride ele alınmaktadır. A1-A2 temel, B1-B2 orta, C1- C2 ileri düzeydir. *Dil öğrenim geçmişi*, kişinin dil öğrenme deneyimlerini içerir. *Dil dosyasında* ise kişinin dil öğrenimi sırasında yaptığı çalışmalardan örnekler bulunur.

Avrupa ülkeleri beş coğrafi grupta toplanmaktadır. Bunlar Almanca konuşulan ülkeler ve Benelüks (Belçika, Hollanda, Lüksemburg); İngilizce konuşulan ülkeler; İskandinav ülkeleri; Akdeniz havzasındaki ülkeler; son olarak da Orta ve Doğu Avrupa ülkeleridir. Portekiz dışında bu grupta yer alan tüm ülkelerde zorunlu eğitim iki basamağa (ilk ve orta) ayrılmıştır. İlköğretimde zorunlu yabancı dil öğretimi, bu ülkelere ait eğitim sistemlerindeki yeni bir gelişmedir. Son on, yirmi yıldır yabancı dil öğretiminin ilköğretimde zorunlu hale gelmesi için çok ciddi çabalar harcanmıştır. Bu çabaların sonunda 1980'li yıllarda ve 1990'lı yılların başında

Akdeniz havzasındaki grup da dahil hemen hemen tüm ülkelerde, yabancı dil öğretimi ilköğretim seviyesinde zorunlu olmuştur (Eurydice European Unit 2001). Bütün Avrupa ülkeleri, yabancı dil öğretimini eğitim programının zorunlu bir parçası haline getirerek ve ilk yabancı dili daha erken bir yaşta öğretmeye başlayarak yabancı dil öğretiminin konumunu değiştirmiştir.

1970'li yıllarda ve 1980'li yılların başında Avrupa Konseyi uzmanları pek çok çalışmalar yayınlamışlardır. Bu çalışmalar pek çok Avrupa ülkesinin yabancı dil öğretim programlarını ve ders kitaplarını etkilemiştir. Bu ülkeler okullardaki yabancı dil eğitimi için *iletisimci yaklaşımı* uygulamışlardır. 1960'lı ve 70" l i yıllardan itibaren okullar iletişimsel becerilere çeviri ve dilbilgisinden daha fazla önem vermişlerdir. 1980'li yıllarda birçok ülkedeki öğretim programı, yabancı dil öğretiminde uygulanacak yöntembilimsel yaklaşımın açıkça tanımlanmasına ilişkin ihtiyacı belirtmiştir (Eurydice European Unit 2001).

Zorunlu Yabancı Dil Öğrenmesi Avrupa Ülkelerin Çoğunda İlköğretimde Başlar

2002/03 öğretim yılında İrlanda ve İskoçya hariç bütün ülkelerde bütün öğrenciler okulda iken bir zorunlu ders olarak en az bir yabancı dili öğrenirler. İrlanda'da bütün öğrenciler yabancı diller olmayan İrlanda dilini ve İngilizce konuşurlar. Gereksinimlere bağlı olarak bu dil öğrenmesi ilköğretimde başlamak zorundadır. Belçika, Slovakya İngiltere ve Bulgaristan hariç. Bu ülkelerde yabancı dil öğrenimi uygulamada ilköğretimde başlar. Birkaç ülkede ilköğretim birinci sınıfından sonra yabancı dil zorunlu bir ders olarak öğretilir. Hatta İspanyada bazı otonom topluluklarında daha erken başlamaktadır. Otonomi toplulukları, Estonya, Hollanda, Finlandiya, İsveç gibi ülkelerdeki okullar, yabancı dilin hangi yaşlarda öğretileceği konusunda karar vermede özgürler. Bütün öğrenciler okula başlar başlamaz yabancı dil öğrenmeye başlamazlar. Fakat Lüksemburg Malta, ve Norveç'te yabancı dil öğretimi ilköğretim birinci sınıfında başlamaktadır (Eurydice, 2005).

Bazı ülkelerde yapılan reformlarla yabancı dil öğrenme durumu hızlı bir şekilde değişmektedir. Bulgaristan'da 2003/04, Belçika'da (flaman toplumunda) 2004/05 öğretim yılından bu yana ilköğretimde bir yabancı dili öğrenmek zorunlu olmuştur. Danimarka'da öğrenme yaşı 9 ve Yunanistan'da 8'e doğru kaydırılmıştır. Belçika'da (Almanca konuşan topluluk), Almanya'da Baden- Wurtemberg, İtalya ve Avusturya'da yabancı dil öğretimi ilköğretim birinci sınıfından itibaren öğretilmesi zorunludur. İtalya ve İngiltere'nin Galler bölümü hariç bütün öğrenciler zorunlu eğitimin sonunda en az bir yabancı dili öğrenmeleri zorunludur (Eurydice, 2005).

İkinci yabancı dili öğrenme bütün doğu ve batı Avrupa ülkelerin, EFTA/EEA (European Free Trade Association- Avrupa serbest ticaret topluluğu)

ülkelerinde genel ortaöğretim okullarında iki yabancı dil öğrenmek eğitim programının bir gerekliliğidir. Dört ülkede (Estonya, Lüksemburg, İsveç, ve İzlanda) iki yabancı dil öğretimi ilköğretimden itibaren öğretilmektedir. Lüksemburg'da bütün öğrenciler hem almanca ve Fransızca'yı ilköğretim ikinci sınıftan itibaren öğrenirler. Her iki dilin resmi statüsü olmasına rağmen, buna rağmen öğretim programında yabancı diller olarak göz önünde bulundurulmaktadır.

Birkaç ülkede orta öğretim kurumlarında, eğitimin en üst konumundaki otoriteleri okullar en az bir yabancı dili seçmeli programlarına koymaları istemektedirler. Bu düzenleme öğrencilerin ek bir dili öğrenmeleri sağlamaktadır. Ancak Belçika'nın Fransızca ve Almanca konuşulan toplumlarında ve İspanyada ortaöğretim programında sadece bir yabancı dil zorunlu ders olarak vardır (Eurydice, 2005).

Türkiye'de ilköğretim düzeyinde yabancı dil öğretim 1997 yılında 8 yıllık zorunlu temel öğretime geçmesiyle ilköğretim birinci kademede verilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'de yabancı dil öğretimi resmi olarak 10 yaşında başlamaktadır. Ancak bazı özel okullar öğrenci ve velilerin isteklerine bağlı olarak dil öğretimine daha erken yaşlarda verebilmekteler.

AB Ülkelerin Çoğunda Zorunlu Eğitim Süresinde Herkes En Az İki Dil Öğrenebilir

Barselona'da Avrupa konseyi (2002), hükümet ve devlet başkanları temel becerilerin geliştirilmesi için daha ileri düzeyde harekete geçme çağrısında bulundular. Özellikle erken yaşlarda, en az iki yabancı dilin öğretimi konusunda harekete geçmeleri için çağırıda bulunmuşlardı. 2002/03 öğretim yılında birçok ülkedeki eğitim politikaları zorunlu eğitim süresinde bütün öğrencilerin en az iki yabancı dili öğrenmeleri için yapılan tavsiye kararlarına uymaktadırlar (Eurydice, 2005).

Türkiye'de zorunlu eğitim süresinde sadece bir yabancı dil öğretilmektedir. Tam zorunlu eğitim süresince en az bir yıl için bütün öğrencilerin en az iki yabancı dili öğrenmeleri durumu AB ülkelerinde en yaygın durumdur. Kuzey ülkeler-İskandinav ülkeleri- merkezi ve doğu Avrupa ülkeleri özellikle bu konuda iyi bir örnek- temsilci konumundadırlar. İkinci kategorideki ülkeler zorunlu eğitim süresinde herkes için iki yabancı dili öğrenmelerin mümkün olduğu-zorunlu olmadığı- ülkelerden oluşmaktadır. Bu ülkelerde, birinci yabancı dil zorunludur, fakat ikinci yabancı dil okullar tarafından eğitim programında seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla, öğrenciler seçmeli derslerini seçmeye geldiklerinde, devam ettikleri okulu göz önünde bulundurmadan ikinci yabancı dili öğrenmeye karar verebilirler.

Sadece birkaç ülkede ful-time zorunlu eğitimin başından itibaren herkes için iki yabancı dili öğretmek mümkün değildir. Çek Cumhuriyeti, Almanya, Malta, Avusturya ve Polonya’da ikinci dili öğrenme fırsatı, zorunlu ortaöğretim ikinci kademedeki kayıt yapan öğrencilere verilmektedir. Bu Çek Cumhuriyeti, Avusturya ve Polonya’da zorunlu olarak görülmektedir. İrlanda, İtalya ve İngiltere’de aynı fırsatlar her okul tarafından dizayn edilen esnek eğitim programı içerisinde görülmektedir (Eurydice, 2005).

CLIL (Content and Language Integrated Learning-İçerik ve Dilin Entegre Olduğu Öğretim).

“CLIL” AB ülkelerin hemen hemen hepsinde uygulanmaktadır. Öğretim en az iki dilde verilmektedir. Bazı dersler birinci dilde verilirken bazı dersler ise ikinci dilde verilmektedir. AB ülkelerin büyük çoğunluğunda belli okullar, öğretimi en az iki farklı dilde alan öğrencilerin oluşturduğu bir öğrenim şeklini sunmaktalar. Bu öğretim şekli (CLIL) genellikle İlköğretim ve genel ortaöğretim kurumlarında verilmektedir. Almanya, Avusturya ve Litvanya’da bazı okullar eğitim öğretimi üç dille vermekteler fakat en yaygın olan iki dille öğretimin verilmesidir (Eurydice, 2005). Türkiye’de “CLIL” eğitimin bir parçasıdır. CLIL programı için öğretim dili olarak kullanılan diller resmi dil ve yabancı bir dil kullanılmaktadır. Galatsaray Lisesi gibi liselerde bu program uygulanmaktadır. Öğretim dili Fransızca ve Türkçedir.

Avrupa’da CLIL öğretim programı/şekli karmaşık ve çeşitlidir. Avrupa ülkelerin çoğunda, eğitim dili olarak kullanılan dil devletin resmi dilidir. Halkın kullandığı yerel diller öğretim dili olarak kullanılmamaktadır. Ancak başka yabancı diller öğretim dili olarak kullanılabilir. Örneğin Hollanda’da eğitim dili Hollandaca dan başka İngilizcede de verilmektedir. AB ülkelerin çoğunda, devletin resmi dili yanında, bölgesel, azınlık ve belli bir bölgeye ait olmayan (non-territorial) dil öğretim dili olarak kullanılmaktadır. İngiltere krallığında İskoçya ülkesinde örneğin eğitim dili olarak kullanılan yerel ve azınlık dili olan Gaelic eğitim dili olarak ta kullanılmaktadır. (Eurydice, 2005). Türkiye’de bazı okullarda eğitim yabancı dille verilmektedir. Ortaöğretim yabancı dille eğitim veren okulların sayısı yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla CLIL eğitim türü birkaç okulun dışında genel anlamda etkin değildir.

AB Ülkelerin Yaklaşık Yarısında Bir Spesifik-Özel- Yabancı Dil Öğrenilmesi Zorunludur

Bazı AB ülkelerinde, öğrencilerin zorunlu ders olarak çalıştığı ilk yabancı dil hükümet tarafında zorunlu sayılan yabancı dildir. Bunun için başka bir dil seçilemez. Bazı ülkelerde iki ya da Lüksemburg’da olduğu gibi üç özel dil devlet tarafından öğrenilmesi zorunlu dil olarak belirtilmektedir. Bu eğilim merkezi ve doğu Avrupa’da yoktur. Sadece Letonya’da öğrencilerin spesifik bir dili öğrenmeleri

istenmektedir. Ülkelerin çoğunda bu spesifik dil İngilizcedir. Fransızca devlet tarafından zorunlu olarak öğretilen en yaygın ikinci dildir. Bazı ülkeler ise örneğin Belçika (Alman ve Flaman toplumlarda), Lüksemburg, Finlandiya ve İzlanda da olduğu gibi tarihi ve politik nedenlerle belli dillerin öğrenilmesi ısrar edilmektedir. Türkiye’de spesifik bir dilin öğretimi zorunlu değildir. Öğrenci Almanca, Fransızca, Çince, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Japonca ve Rusça dillerinden birini seçebilir.

AB Ülkelerin Çoğunda İlköğretimde Öğrencilerin En Az Yarıısı Bir Yabancı Dil Öğrenir

2002’de birçok ülkede, ilköğretimde öğrencilerin %50 si veya daha fazlası en az bir yabancı dili öğrendi. Lüksemburg’da bu eğitimin bu kademesinde öğrencilerin %80 iki dil ya da daha fazlasını öğrendiler. Estonya, İsveç ve İzlanda’da öğrencilerin % 10 bir dili öğrenmişlerdir. Türkiye’de 2004/2005 Öğretim yılında İlköğretim birinci kademe yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.036, Fransızca 0.005, İngilizce 99.9, Rusça 0.013.

Tablo 1.

2001/02 Öğretim Yılında İlköğretimde Öğrenilen Dil Sayısına Göre Bütün Öğrencilerin Dağılım Yüzdesi

Ülke	1	2	Ülke	1	2
Belçika	45.5	(.)	Hollanda	33.3	(-)
Çek Cumhuriyeti	39.3	4.4	Avusturya	3.6	93.3
Danimarka	48.8	(-)	Polonya	-	(:)
Almanya	-	(:)	Portekiz	-	(:)
Estonya	56.5	24.6	Slovenya	46.3	(-)
Yunanistan	43.7	0.8	Slovakya	36.6	2.7
İspanya	85.9	1.2	Finlandiya	55.3	13.1
Fransa	-	(-)	İsveç	66.8	12.1
İrlanda	4.5	(-)	İngiltere	-	(:)
İtalya	83.0	0.1	İzlanda	28.3	14.7
Kıbrıs	52.8	(:)	Listenten	-	(:)
Letonya	55.2	1.1	Norveç	100	(-)
Litvanya	51.6	0.0	Bulgaristan	34.9	0.4
Lüksemburg	19	80.8	Romanya	59.7	(-)
Macaristan	(:)	(:)	Türkiye	99.0	(-)
Malta	100	(-)			

Kaynak. Eurostat, New Cronos May 2004. Türkiye ile ilgili veriler Millî Eğitim Bakanlığı APK istatistik bölümünden sağlanmıştır. 1: Birinci yabancı dil, 2: İkinci yabancı dil, (-): Uygulanmamaktadır veya değer sıfır, (:): Bilgi yok

Bütün ülkelerde öğrencilerin %80 ilköğretimde en az bir yabancı dili öğrenmektedir. İlköğretim düzeyinde ya birinci sınıfta ya da ikinci sınıftan itibaren dil öğrenmek zorundalar. Bunun aksine, ilköğretimde yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı %50’nin altındaki ülkelerde yabancı dil öğretimi zorunlu değildir

(örneğin: Belçika flaman toplumu, İrlanda, Slovakya ve Bulgaristan) ya da ilköğretimin son yılında zorunlu kılınmıştır(Belçika Fransız toplumu ve İzlanda). Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim yabancı dil zorunlu bir ders olarak okutulmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin %100 bir yabancı dili öğrenmektedir. Genel ortaöğretim İkinci kademedede (lise) öğrenciler daha fazla yabancı dil öğrenmektedirler İlköğretimdeki durumun tersine, genel ortaöğretim ikinci kademedede hiçbir ülke yabancı dil öğrenmeyen öğrencilerin oranını bildirmemişlerdir (ISCED level 2). Sadece İrlanda ve İngiltere’de yabancı dil öğrenmeyenlerin oranı sırasıyla %10 ila 19.9 civarındadır.

Litvanya, Letonya, Estonya ve Danimarka gibi ülkelerin dışında, bütün Kuzey ülkeleri kapsayan ülkelerden oluşan bir grupta öğrencilerin en az %50’si iki ya da daha fazla yabancı dil öğreniyorlar. Estonya, Lüksemburg, Malta, Hollanda ve Finlandiya’da üç ya da daha fazla dil öğrenen öğrencilerin oranı %15’den daha fazladır. Bütün öğrencilerin en az yarısının iki ya da daha fazla dil öğrendiği ülkelerin sayısı genel ortaöğretim birinci kademeye göre ortaöğretim ikinci kademedede(lise) daha fazladır. Bu sayı %9’dan %15’e çıkmaktadır. Öğrencilerin en az %15’inin üç veya daha fazla öğrendiği ülkeler ISCED seviye 3 düzeyinde çok sayıdadır. Bu ülkeler şunlardır: Belçika Flaman toplumu, Danimarka, İsveç, İzlanda, Estonya, Lüksemburg ve Finlandiya dır (Eurydice, 2005). 2004/2005 Öğretim yılında ortaöğretim birinci kademedede ise (İlköğretim ikinci kademe) yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.507, Fransızca 0.109, İngilizce 99.3 ve Rusça 0.019 (MEB İstatistik, 2005).

İlköğretimde En Çok Öğretilen Dil İngilizcedir

Belçika ve Lüksemburg hariç bütün AB ülkelerinde İngilizce ilköğretimde öğretilen en yaygın dildir. 10 ülkede, ilköğretim seviyesinde öğrencilerin %50’ den fazlası İngilizce öğrenmektedir. Lüksemburg’da en çok öğretilen dil Almancadır. Merkezi ve batı Avrupa ülkelerin dördünde, yani Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya’da Almanca öğrenen öğrencilerin oranı %10’dan fazladır. Fransızca ise Belçika flaman toplumunda ve İrlanda’da en yaygın öğrenilen dildir. Fransızca’yı öğrenen öğrencilerin oranı bu ülkelerde %10’ dan fazladır.

İlköğretimde ne kadar erken yabancı dil öğrenilirse, öğrenenlerin oranı o kadar artmaktadır. Malta ve Norveç’te ilköğretimin başından beri İngilizce zorunlu yabancı dildir. Fransızca, Lüksemburg’da ilköğretimin ikinci sınıfından itibaren zorunlu dildir. Ancak, Belçika’nın flaman toplumunda ilköğretimde yabancı dil öğrenmek zorunlu olmadığı halde, öğrencilerin %35 i Fransızca öğrenmektedir (Eurydice, 2005). Türkiye’de Avrupa birliği ülkelerinde olduğu gibi, en çok öğretilen yabancı dil İngilizcedir. En çok öğretilen ikinci dil ise Almancadır (MEB, istatistik 2005).

Genel Ortaöğretimde Yaklaşık Öğrencilerin Hepsini En Az Bir Yabancı Dili Öğrenmektedirler

Genel ortaöğretimde (ISCED düzey 2 and 3) , AB ülkelerin çoğunda, her öğrencinin ders olarak gördüğü yabancı dil ortalama sayısı 1 ila 1.9 arasında değişmektedir. Genel olarak bakıldığında, genel ikinci kademe ortaöğretimde (lise) öğrencilerin aldıkları ortalama dil sayısı, genel ortaöğretim birinci kademedeki gibidir. Genel ortaöğretim birinci kademe 6 ülke ortalama olarak 2 ya da daha fazla dil öğretme oranına sahiptir. Genel ortaöğretim ikinci kademe ise, bu orana 10 ülke ulaşabilmektedir. Lüksemburg'da ortalama 3 'ten fazladır. Çek Cumhuriyeti ve Slovenya'da ortalama en yüksektir. Ortalama 2 dil öğretilmektedir. Her iki ülkede, öğrenciler 15 yaşına geldiklerinde, genel ortaöğretim ikinci kademenin (lise) başlangıcından itibaren ek bir yabancı dilin öğretilmesi zorunludur (Eurydice, 2005).

Öğrencilerin Çok Yüksek Bir Oranı İster Zorunlu Olsun, İster Olmasın Öğrencilerin Büyük Çoğunluğu İngilizce Öğrenmektedir

AB ülkelerin büyük çoğunluğunda, öğrencilerin en az %90'nı genel ortaöğretim birinci kademe ya ikinci kademe (ISCED düzey 2 ve3) ya da her iki kademe, İngilizce öğrenmektedir. Bu iki seviye için oranlardaki farklılık özellikle Belçika, Çek cumhuriyeti, Lüksemburg ve Slovakya ülkelerinde yüksektir bu iki faktörden kaynaklanabilir. Bunlardan biri ilköğretim seviyesinde İngilizceden başka bir dil öğrenmek isteyenlerin oranı yüksek olabilir ya da genel ortaöğretim ikinci kademesinde bir ikinci yabancı dilin zorunlu ders olarak ya da müfredatta zorunlu ders olarak sunulmasıdır. İlköğretimde farklı bir dil öğrenmek isteyen öğrenciler genel ortaöğretim ikinci kademe İngilizce öğrenme seçiminde bulunabilir. Bu da bu oranda artışı açıklayacak nedenlerden biridir.

Romanya ve Litvanya hariç bütün merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinde öğrencilerin yaklaşık %40 genel ortaöğretim kurumlarında Almanca öğrenmektedirler. Bu oran Almanca'nın zorunlu olduğu Belçika, (flaman toplumunda) Kuzey ülkelerin çoğunda ve Lüksemburg'da gibi ülkelerde de geçerlidir. Genel ortaöğretimde öğrencilerin %40 ya da daha fazlası Fransızca öğrenen bütün ülkeler üç kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi İngilizce konuşan ya da Almanca konuşan ülkeler (İrlanda, Avusturya, İngiltere krallığı). İkincisi resmi dil olarak roman dilini(Latince'den kaynağını alan ilk Avrupa dilleri) konuşan ülkeler (Yunanistan, İspanya, Malta, Portekiz ve Romanya), son kategori ise Belçika'nın flaman toplumu, Kıbrıs ve Lüksemburg'da olduğu gibi Fransızca'nın zorunlu öğretildiği ülkeler. Gerçekten bu ülkelerde yüzdelik oranı en yüksektir.

Genel ortaöğretimde İngilizce öğrenen öğrencilerin oranı İngilizcenin zorunlu olduğu veya olmadığı ülkelerde oldukça yüksektir. Fakat Fransızca ve

Almancanın zorunlu olması onları öğrenen öğrencilerin oranı üzerinde açık ve net etkisi vardır. Zorunlu olan ülkelerde bu dilleri öğrenen öğrencilerin oranı yaklaşık %90 civarındadır. İspanyolca temelde genel ortaöğretim ikinci kademe okullarında okutulmaktadır. Genellikle bu dili öğrenenlerin oranı %10 dan daha azdır. Rusça daha çok merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinde öğretilmektedir. Rusçayı öğrenenlerin oranı %10 dan daha azdır(Eurydice, 2005). Türkiye’de 2004/2005 Öğretim yılında Ortaöğretim ikinci kademedelise) ise Almanca 5,962, Fransızca 0,643, İngilizce 91,9 Japonca 0,011, Latince 0,018, Rusça 0,020 dır (MEB İstatistik 2005).

İlköğretimde Yabancı Diller Öğretimi Genellikle Branş Dışı Öğretmenler Tarafından(Sınıf Öğretmenleri Tarafından) Öğretilmektedir

Avrupa ülkelerin çoğunda yabancı diller sınıf öğretmenleri tarafından öğretilmektedir. Yedi ülkede , (Çek Cumhuriyeti Yunanistan, İspanya, Polonya, Slovakya, Bulgaristan, Romanya), yabancı diller sadece branş öğretmenleri tarafından öğretilmektedir. Almanya’da yarı uzman (semi-specialist) yavaş yavaş yerini sınıf öğretmenlerine bırakmaktadır(Eurydice, 2005). Türkiye’de de ilköğretim birinci kademedelise) yabancı dil öğretimi genellikle branş dışı öğretmenler tarafından verilmekteydi, Sınıf öğretmenlerinin ilköğretimin ilk beş yıllık döneminde bütün derslere girmesine dayalı sistem 2006 yılından itibaren kalkmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda verilen branş derslerine sınıf öğretmeni yerine, branş öğretmenlerinin girmesini kararlaştırmıştır (MEB Resmi Web Sayfası, 2005).

Yabancı Dil Öğretimi Başlangıcında Konuşma Ve Dinleme Becerileri Öncelikle Öğretilmektedir

Yabancı dil öğretimi başlangıcında konuşma ve dinleme becerileri ön plana çıkmaktadır. Bir yabancı dilde iletişim bütün beceriler için yeterli olmayı gerektirir. Yabancı dillerin bütün resmi müfredatı dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerin öğretimini esas almaktadır. Bu dört beceriyle ilişkili eğitim amaçları daima eşit düzeyde sıralanmamıştır. Önceliklerin belirgin olduğu durumlarda, özellikle ilköğretim düzeyinde konuşma ve dinleme becerileri ön plana çıkmakta ve bu beceriler üzerinde odaklanılmaktadır. İlköğretim seviyesinde, özellikle 9 ve 9 yaşından sonra öğretimin dört beceri üzerine odaklanması eğitim programlarında belirtilmektedir. Birkaç ülkenin öğretim programlarında bütün düzeylerde (ilköğretim ve Ortaöğretim) dört temel becerinin öğretilmesi belirtilmektedir.

İlköğretim düzeyinde Almanya, Fransa, İtalya, İsveç ve Çek cumhuriyeti dinleme ve konuşma becerilerine ağırlık verirken Türkiye ilköğretim programı dört beceriye birlikte önem vermektedir (Tebliğler Dergisi, 1997). Ortaöğretim düzeyinde ise hemen hemen bütün ülkeler aynı şekilde dört beceriye ağırlık vermektedirler. Hollanda’da dört beceriye öncelik verilmesi eğitim türüne göre

değişmektedir. VMBO (Mesleki hazırlık eğitimi) okulunda dört beceriye eşit derecede önem verilirken, HAVO (Üst dereceli genel ortaöğretim) okulun son iki sınıfında vurgu daha çok sözel beceriler üzerindedir. VWO (Yükseköğretime hazırlayan genel ortaöğretim) okulun son üç yılında ise yazma becerisine daha çok önem verilmektedir.

Son On Yılda Yabancı Dil İçin Ayrılan Zaman Miktarında Çok Az Değişiklikler Vardır

Son on yılda, zorunlu ders olarak yabancı dillere ayrılan minimum zaman miktarında çok az değişiklikler yapılmıştır. Hemen hemen ülkelerin yarısı yabancı dile verilen zamanı bir miktar artırmışlardır. Ancak buna karşılık, çek cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Letonya, Avusturya, Finlandiya gibi ülkeler programda yabancı dile ayrılan zamanı çok az azaltmışlardır. Ortaöğretimde yabancı dile ayrılan zaman ilköğretime göre daha fazladır. Bir çok ülkede zorunlu genel ortaöğretim kademesinde 2002/3 öğretim yılında öğrencilere 90 saatten fazla yabancı dil dersi verilmiştir. Almanya, Danimarka, ve malta yabancı dil öğretimi için yılda 200 saat veya daha fazla miktarda zaman ayırmışlardır (Eurydice, 2005).

Tablo 2. 2002/3 Öğretim Yılında İlköğretimde Zorunlu Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Dersine Ayrılan Minimum Zaman.

Ülke	2002/3	Ülke	2002/3
Belçika Fr.	20	Malta	159
Belçika Al.	101	Hollanda	+
Belçika Fl.	*	Avusturya	30
Çek Cumhuriyeti	33	Polonya	37
Danimarka	40	Portekiz	+
Almanya	28	Slovenya	39
Estonya	66	Slovakya	*
Yunanistan	39	Finlandiya	38
İspanya	58	İsveç	67
Fransa	32	İngiltere	*
İrlanda	*	İzlanda	31
İtalya	80	Listenten	18
Kıbrıs	24	Norveç	39
Letonya	35	Bulgaristan	*
Litvanya	13	Romanya	29
Lüksemburg	351	Türkiye	144
Macaristan	28		

Zorunlu ilköğretim süresi ve sınırlıkları konusunda ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla oranlar arasında büyük farklılıklar

görülmektedir. Türkiye'deki bu oran ilköğretim birinci kademeyi(4. 5.sınıf) kapsamaktadır.

Tablo 3.

2002/3 Öğretim Yılında, Zorunlu Ortaöğretimde Zorunlu Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Dersine Ayrılan Minimum Zaman.

Ülke	2002/3	Ülke	2002/3
Belçika Fr.	121	Malta	
Belçika Al.	162	Hollanda	+
Belçika Fl.	+	Avusturya	180
Çek Cumhuriyeti	91	Polonya	84
Danimarka	200	Portekiz	125
Almanya	216	Slovenya	85
Estonya	158	Slovakya	105
Yunanistan	140	Finlandiya	133
İspanya	113	İsveç	133
Fransa	123	İngiltere	+
İrlanda	*	İzlanda	168
İtalya	101	Listenten	165
Kıbrıs	117	Norveç	128
Letonya	123	Bulgaristan	108
Litvanya	132	Romanya	117
Lüksemburg	310	Türkiye	432
Macaristan	163		

Türkiye ile ilgili gösterilen bu oran ilköğretim ikinci kademe ya da ortaöğretim birinci kademedeki (6–8. sınıflar)oranı göstermektedir.

*: yabancı dil dersi zorunlu ders değildir. +: zorunlu dersin süresi esnekler.

Çek Cumhuriyeti: Gymnazium'un il dört yılında, Almanya : Gymnasium okulunda, İtalyada : scuola media okulunda, Avusturyada : Allgemeimbildende höhrrere Shule (Gymnasium un alt kademesi) Liştenten : Realshule okulunda alınan oranlardır.

Birinci Yabancı Dil Öğretimi İçin Harcanan Yıl Sayısı AB Ülkelerinde Çeşitlilik Göstermektedir.

Birinci yabancı dilin sınırlı yıllarda öğretildiği ülkelerde, öğretim için ayrılan toplam süre de sınırlıdır.

Tablo 4.

2002/2003 Öğretim Yılında Zorunlu Genel Eğitim Süresinde Birinci Zorunlu Yabancı Dil İçin Tavsiye Edilen Minimum Ders Saatinin ve Öğretim İçim Harcanan Yıl Sayısının Karşılaştırılması

Ülke	Ders saatleri	Yıl sayısı	Ülke	Ders saatleri	Yıl sayısı
Belçika Fr.	485	5	Malta	1597	11
Belçika Al.	1092	9	Hollanda	+	+
Belçika Fl.	+	+	Avusturya	630	9
Çek Cumhuriyeti	530	6	Polonya	477	6
Danimarka	510	6	Portekiz	+	+
Almanya	1127	8	Slovenya	492	6
Estonya	551	7	Slovakya	627	6
Yunanistan	420	6	Finlandiya	456	9
İspanya	790	8	İsveç	480	6
Fransa	713	8	İngiltere	+	+
İrlanda	*	*	İzlanda	384	6
İtalya	830	8	Listenten	510	7
Kıbrıs	360	6	Norveç	527	10
Letonya	469	7	Bulgaristan	284	5
Litvanya	555	7	Romanya	350	6
Lüksemburg	(:)	9	Türkiye	576	5
Macaristan	984	9			

Birinci Yabancı Dil İçin Ayrılan Zaman Diğer Yabancı Diller İçin Ayrılan Zamandan Daha Fazladır.

İlköğretimde bir yabancı dilden daha fazla dil öğretimi yaygın değildir. Zorunlu genel ortaöğretimde, iki zorunlu yabancı dilin öğretimi AB ülkelerin yarısından daha fazla ülkede öğretim programının parçasıdır. Bazı ülkelerde ise üç yabancı dil zorunlu olarak öğretim programında bulunmaktadır. Almanya(Gymnasium), Fransa Litvanya, Macaristan ve Liştenten gibi ülkelerde birinci yabancı dile ayrılan süre ikinci dile ayrılan sürenin yaklaşık iki katıdır. Fransa ve Macaristan'da , ikinci yabancı dil öğretimi zorunlu eğitimin son yıllarında verilmektedir. Yani öğrenciler 13 (Fransa), 14 (Macaristan) yaşlarında olmaktadır. Ancak Danimarka, Yunanistan, İsveç İzlanda'da yukarıdaki eğilimin tersine bir eğilim vardır. Eğitim programında ikinci yabancı dil ayrılan ders süresi birinci yabancı dil ders süresinden fazladır (Eurydice, 2005).

Tablo 5.

2002/3 Öğretim Yılında Zorunlu Genel Ortaöğretimde Zorunlu Ders Olarak Birinci, İkinci ve Üçüncü Yabancı Dil Öğretimi İçin Tavsiye Edilen Minimum Ders Saati

Ülke	1. Dil	2.Dil	3.Dil	Ülke	1.Dil	2.Dil	3. Dil
Belçika Fr.	121	*	*	Malta	119	199	*
Belçika Al.	162	*	*	Hollanda	+	+	+
Belçika Fl.	+	+	+	Avusturya	102	*	*
Çek Cumhuriyeti	84	*	*	Polonya	84	*	*
Danimarka	90	110	*	Portekiz	+	+	*
Almanya	169	47	*	Slovenya	85	*	*
Estonya	79	79	*	Slovakya	105	*	*
Yunanistan	61	79	*	Finlandiya	76	57	*
İspanya	113	*	*	İsveç	53	80	*
Fransa	110	22	*	İngiltere	+	*	*
İrlanda	*	*	*	İzlanda	80	88	*
İtalya	93	*	*	Listenten	105	60	*
Kıbrıs	72	45	*	Norveç	128	*	*
Letonya	66	57	*	Bulgaristan	57	52	*
Litvanya	84	48		Romanya	58	58	*
Lüksemburg	(:)	(:)	(:)	Türkiye	432	*	*
Macaristan	109	54	*				

*: Bilgi yok ya da okutulmamaktadır

Verilerin alındığı okullar: Çek cumhuriyeti: Zaclanni Skol, Almanya: Gymnasium, İtalya :Scuola Media, Malta : Orta okul. Hollanda: VMBO, Avusturya: Hauptschule, Liştenten: Realschule

Ortaöğretimde Yabancı Diller, bütün öğretim zamanının %10'nu oluşturmaktadır. AB ülkelerin birçoğunda zorunlu genel ortaöğretimde yabancı dil için ayrılan zaman %10-%15 oranındadır. Ülkeler arasındaki farklılıklar önemli olabilir. Polonya'da yabancı dil için ayrılan zaman oranı%9 iken, Lüksemburg'ta %34'tür.

Türkiye'de ortaöğretim birinci kademedede (6-8) yabancı diller, bütün öğretim zamanının %13,0'nü oluşturmakta

Tablo 6.

2002/3 Öğretim Yılında İlköğretim ve Zorunlu Genel Ortaöğretimde Toplam Öğretim Zamamı İçinde Zorunlu Ders Olarak Yabancı Dillerin Öğretimi İçin Belirlenen Minimum Toplam Zamanın Oranı.

Ülke	İlköğretim	Zorunlu genel ortaöğretim	Ülke	İlköğretim	Zorunlu genel Ortaöğretim
Belçika Fr.	2.4	14.3	Malta	20.4	27.8
Belçika AL.	11.9	16.7	Hollanda	+	+
Belçika FL.	*	+	Avusturya	4.4	10.6
Çek Cumhuriyeti	5.3	10.4	Polonya	5.0	9.6
Danimarka	5.5	22.0	Portekiz	+	13.4
Almanya	4.0	22.1	Slovenya	5.0	10.4
Estonya	9.9	18.8	Slovakya	*	12.9
Yunanistan	5.5	15.4	Finlandiya	5.8	14.6
İspanya	6.8	11.9	İsveç	9.3	17.0
Fransa	3.4	13.6	İngiltere	*	+
İrlanda	*	*	İzlanda	4.0	18.9
İtalya	8.2	10.4	Listenten	2.2	16.9
Kıbrıs	2.9	15	Norveç	5.9	10.10
Letonya	7.3	16.8	Bulgaristan	*	12.2
Litvanya	2.4	15.3	Romanya	5.3	15.0
Lüksemburg	39.3	34.4	Türkiye	6.0	13.0
Macaristan	3.5	15.9			

Çok Az Ülke Yabancı Dil Öğretimi İçin sınıf normlarını (Sınıf mevcudu gibi özellikler) belirlemektedir.

Ülkelerin çoğunda, resmi tavsiye belgeleri bir sınıfta ya da bir grupta maksimum ya da minimum öğrenci sayısını gösterir. Bu belgeler tavsiye edilen maksimum sınıf oranından daha küçük gerçek ortalama sınıf sayısını göstermez.

Maksimum sınıf ya da gruptaki öğrenci sayısının normları ülkeden ülkeye değişebilir. Fakat bu oran 36 kişiyi geçmez. Birçok ülkede sınıf sayısı ile ilgili tavsiyeler ilköğretimde ve zorunlu genel ortaöğretimde aynıdır. Farklılaştıkları nokta, maksimum sınıf sayısı, Slovakya hariç, ortaöğretim seviyesinde daha fazladır (Eurydice, 2005). Türkiye’ yabancı dil öğretimi için sınıftaki öğrenci sayısı ile ilgili tavsiye bulunmamaktadır. Yabancı dil dersi için ayrı sınıf oluşturulmamaktadır.

Genelde, eğitim programda farklı dersler arasında sınıftaki öğrenci sayısı farklılık göstermez. Başka bir deyişle, aynı normlar matematik dersi içinde geçerlidir, örneğin, yabancı dil dersinin işlendiği sınıf konusunda, çok az ülke sınıftaki öğrenci sayısı konusunda düzenlemelere sahiptir. Bu daha çok, yeni Avrupa ülkelerinde geçerlidir. Bu ülkeler öğrenci sayısının az olmasını tavsiye etmektedirler. Dolayısıyla, Çek cumhuriyeti, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, ve Slovakya ülkelerinde

yabancı dil sınıfı için tavsiye edilen maksimum öğrenci sayısı diğer derslerdeki öğrenci sayısından daha azdır (Eurydice, 2005).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de 2005/06 öğretim yılında eğitim programında bulunan diller şunlardır: Arapça, Almanca, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Japonca ve Rusça. Arapça İmam Hatip Liselerinde okutulmaktadır. Eğitim programında İngilizce zorunlu spesifik bir dil olarak görünmemekle birlikte öğrencilerin büyük bir oranı İngilizce öğrenmektedirler. 2004/2005 Öğretim yılında İlköğretim birinci kademedeki yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.036 , Fransızca 0.005 , İngilizce 99.9 , Rusça 0.013 dır.

- 2004/2005 Öğretim yılında. Ortaöğretim birinci kademedeki ise (İlköğretim ikinci kademe) yabancı dil öğrenen öğrencilerin oranı: Almanca 0.507 , Fransızca 0.109 , İngilizce 99.3 ve Rusça 0.019 dır.
- 2004/2005 Öğretim yılında Ortaöğretim ikinci kademedeki (lise) ise Almanca 5.962, Fransızca 0.643, İngilizce 91.9 Japonca 0.011, Latince 0.018, Rusça 0,020 dır (MEB İstatistik 2005).
- Bütün Avrupa ülkeleri, yabancı dil öğretimini eğitim programının zorunlu bir parçası haline getirerek ve ilk yabancı dili daha erken bir yaşta öğretmeye başlayarak yabancı dil öğretiminin konumunu değiştirmiştir.
- Avrupa Birliği ülkelerin çoğunda zorunlu yabancı dil öğrenmesi ilköğretimde başlar. Türkiye’de ilköğretim düzeyinde yabancı dil öğretim 1997 yılında 8 yıllık zorunlu temel öğretime geçmesiyle ilk öğretim birinci kademedeki verilmeye başlanmıştır.
- AB ülkelerin çoğunda zorunlu eğitim süresinde herkes en az iki dil öğrenebilir. Türkiye’de zorunlu eğitim süresinde sadece bir yabancı dil öğretilmektedir.
- “CLIL” AB ülkelerin hemen hemen hepsinde uygulanmaktadır. Öğretim en az iki dilde verilmektedir. Bazı dersler birinci dilde verilirken bazı dersler ise ikinci dilde verilmektedir.
- AB ülkelerin çoğunda ilköğretimde öğrencilerin en az yarısı bir yabancı dil öğrenir. Genel ortaöğretim ikinci kademedeki (lise) öğrenciler daha fazla yabancı dil öğrenmektedirler. İlköğretimde en çok öğretilen dil İngilizcedir.

Türkiye’de Avrupa birliği ülkelerinde olduğu gibi, en çok öğretilen yabancı dil İngilizcedir. En çok öğretilen ikinci dil ise Almancadır.

- AB ülkelerinde öğrencilerin çok yüksek bir oranı ister zorunlu olsun, ister olmasın öğrencilerin büyük çoğunluğu İngilizce öğrenmektedir. İlköğretimde yabancı diller öğretimi genellikle branş dışı öğretmenler tarafından(sınıf öğretmenleri tarafından) öğretilmektedir. Türkiye’de Talim ve Terbiye Kurulu'nun aldığı karara göre, ilköğretim okullarındaki branş derslerini 2005-2006 öğretim yılından itibaren branş öğretmenleri verecektir. Okulların 4 ve 5. sınıflarında okutulan İngilizce dersi bundan böyle branş öğretmenleri tarafından verilecektir.
- AB ülkelerinin yarısından fazla ülkelerde, ortaöğretim birinci kademe yabancı dil dersi branş öğretmenleri tarafından öğretilmektedir. Belçika (flaman toplumunda) ve Danimarka’da yabancı dil öğretmenleri yarı-uzman öğretmenler olarak eğitilmektedirler. Türkiye’de ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretimde(lise) yabancı dil derslerine AB ülkelerinde olduğu gibi branş öğretmenleri girmektedir.
- AB ülkelerin yarısında yabancı dil branş öğretmenleri başka bir dersi de öğretebilecek yeterliliktedirler.
- AB ülkelerinde yabancı dil öğretimi başlangıcında konuşma ve dinleme becerileri öncelikle öğretilmektedir.
- Ortaöğretimde yabancı dile ayrılan zaman ilköğretime göre daha fazladır. Birçok ülkede zorunlu genel ortaöğretim kademesinde 2002/3 öğretim yılında öğrencilere 90 saatten fazla yabancı dil dersi verilmiştir. Almanya, Danimarka ve malta yabancı dil öğretimi için yılda 200 saat veya daha fazla miktarda zaman ayırmışlardır. Türkiye’de ilköğretim okullarında (4. ve 5. sınıflar) bir öğretim yılında 144 saat, 6–8.sınıflarda ise 432 saat yabancı dil dersi verilmektedir.
- Çok az AB ülkesinde yabancı dil öğretimi için sınıf normlarını (sınıf mevcudu gibi özellikler) belirlemektedir. Maksimum sınıf ya da gruptaki öğrenci sayısının normları ülkeden ülkeye değişebilir. Fakat bu oran 36 kişiyi geçmez. Birçok ülkede sınıf sayısı ile ilgili tavsiyeler ilköğretimde ve zorunlu genel ortaöğretimde aynıdır. Farklılaştıkları nokta, maksimum sınıf sayısı, Slovakya hariç, ortaöğretim seviyesinde daha fazladır.

Bu çalışmanın sonucunda etkili dil öğretiminin gerçekleşmesi ve AB uyum sürecinde aşağıdaki değişikliklerin yapılması önerilmektedir:

1. Yabancı dil eğitim ve öğretimi, toplumda çok dilliliği yaşama geçirebilme bağlamında, öncelikli eğitim hedefleri arasında olmalıdır.
2. Yabancı dil dersi ilköğretim birinci sınıftan itibaren verilmelidir.
3. İlköğretim okullarında yabancı dil dersinin diğer derslere oranı %6 dır. Ancak AB ülkelerinde bu oran %10-%15 arasındadır. Dolayısıyla, yabancı dil dersinin haftalık ders saatinin artırılmalıdır.
4. Yabancı dil öğretim programlarının geliştirilmesinde okullara yetki ve sorumluluk verilmelidir.
5. Zorunlu eğitim içerisinde iki yabancı dilin öğretilmesi sağlanmalıdır.
6. İlk ve ortaöğretimde belli okullarda öğretim tamamen yabancı dille yapılmalıdır.
7. Yabancı dil eğitim ve öğretim programlarında, öğrenci ve öğrenme merkezli eğitim esas alınmalı.
8. Avrupa Dil Kriterleri yabancı dil eğitiminde esas olmalıdır.
9. Okul öncesi eğitim aşamasında, yabancı dil farkındalığını geliştirme etkinlikleri haftalık ders programlarında yer almalıdır.
10. Yabancı dil farkındalığı geliştirme etkinlikleri bir program çerçevesinde, yaş grubuna uygun hizmet öncesi veya hizmet içi eğitimi almış öğretmenler tarafından yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alptekin, C. (2005). *Dual Language Instruction: Multiculturalism Through a Lingua Franca*. İstanbul: TESOL Boğaziçi University.
- Bonnet, G. (Ed). (1997). *English as a (Foreign) Language for the 21st Century. Report of the Sympösiüm*, Paris, Ministère de l'education nationale.
- Council of Europe Official Web Site. 15.10.2005 (de indirildi <http://conventions.coe.int/>)
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: USEM Yayınları, s.5, 31-48.
- Demirel, Ö.(2003). *Yabancı Dil Öğretimi*. İstanbul: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: Pegem-A yayıncılık.
- Eurostat, *New Cronos May 2004*. 15.5.2005 (de indirildi) from the World Wide Web; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page>
- Eurydice, (2005). (Directorate-General Education and Culture), *Key Data on Teaching Languages at school in Europe*. 2.11.2005, from the World Wide Web; www.eurydice.org.

- Eurydice European Unit. (2001). *Foreign Language Teaching in Schools in Europe. Belgium, Eurydice*, 7.02.2006. from the World Wide Web: <http://www.eurydice.org/Documents/FLT/En/FrameSet.htm>,
- MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2002). Anadolu Lisesi (Hazırlık Sınıfı Ve 9, 10, 11. Sınıflar İngilizce Dersi Öğretim Programı 2002: 2) 14.3.2006. (de indirildi) <http://ttkb.meb.gov.tr/indir/ttkb/programlar/anadolu/IngilizceGiris.pdf>.
- MEB Resmi Web Sayfası.(2002) *Avrupa Birliği'ne Üye Adaylığımız*. 10.6.2005 (de indirildi) <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/2.htm>.
- MEB İstatistik (2003). 7.02.2006 (de indirildi) <http://www.meb.gov.tr/Stats/apk2003/SayisalVeriler2003.htm> <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/12.htm>.
- MEB Resmi Web Sayfası. (2005). *İkinci Yabancı dil programı*, 8.5 2005 (de indirildi) <http://ttkb.meb.gov.tr/indir/ttkb/programlar/ikinciyabancidil/ortogrt2yabdilfransızca.pdf>.
- Tebliğler Dergisi, (1997). *“İlköğretim birinci kademe İngilizce öğretim programı”* Ekim 1997 tarih ve 2481 sayı (MEB Tebliğler Dergisi 1997:2481).